

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет (інститут) біології та лісового господарства
Кафедра зоології

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
БІОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

підготовки бакалавра
спеціальності 091 Біологія
освітньо-професійної програми Лабораторна діагностика

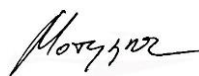
Луцьк – 2022

Силабус навчальної дисципліни «БІОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ» підготовки бакалавра, галузі знань 09 біологія, спеціальності 091 біологія, за освітньою програмою Лабораторна діагностика

Розробник: Щепна Л. В. асистент кафедри зоології

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Мотузюк О. П.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри зоології протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри:

Сухомлін К. Б.

© Щепна Л. В., 2022р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	09 Біологія 091 Біологія Біологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 2
		Семестр 3-й
ІНДЗ: немає		Лекції 12 год.
		Лабораторні 8 год.
		Самостійна робота 86 год.
		Консультації 14 год.
Мова навчання українська		Форма контролю: екзамен

II. Інформація про викладача

Щепна Леся Василівна

Посада: асистент кафедри зоології

Контактна інформація: 0979077105 e-mail Shchepna.Lesya@vnu.edu.ua

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Курс «Біологія індивідуального розвитку» представляє собою базову дисципліну, яка формує загальні уявлення про закономірності, що обумовлюють розвиток особин з моменту їх зародження до природної смерті.

2. Пререквізити : фахові дисципліни за освітнім ступенем «бакалавр»: «Зоологія», «Загальна цитологія і гістологія».

Постреквізити : «Фізіологія людини і тварин».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою викладання навчальної дисципліни «Біологія індивідуального розвитку» є формування уявлення про основні закономірності розвитку різних тварин та людини в онтогенезі, гістогенез органів і тканин, метаморфоз та періодичні формотворчі процеси, ріст, регенерацію, характер розвитку в онтогенезі і використання сучасних методів для вирішення практичних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Біологія індивідуального розвитку» є ознайомлення із основними термінами та положеннями ембріології, надання базових знань щодо основних закономірностей передембріонального, ембріонального і постембріонального розвитку різних тварин, здобуття навичок мікроскопічних досліджень.

4. Результати навчання (Компетентності).

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 08. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
------------------------------	---

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК 02. Здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей. СК 03. Здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси. СК 07. Здатність до аналізу будови, функцій, процесів життєдіяльності, оліго- та філогенезу живих організмів. СК 08. Здатність до аналізу механізмів збереження, реалізації та передачі генетичної інформації в організмі.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПР 08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей. ПР 12. Демонструвати знання будови, процесів життєдіяльності та функцій живих організмів, розуміти механізми регуляції фізіологічних функцій для підтримання гомеостазу біологічних систем. ПР 13. Знати механізми збереження, реалізації та передачі генетичної інформації та їхнє значення в еволюційних процесах. ПР 17. Розуміти роль еволюційної ідеї органічного світу.

5. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лаб	Конс	Сам	Форма контролю /Бали
Змістовий модуль 1. Передембріональний розвиток та основні закономірності ембріогенезу						
Тема 1. Вступ в біологію індивідуального розвитку.	5			1	4	
Тема 2. Прогенез.	10	2	2		6	КР/10
Тема 3. Запліднення та партеногенез.	8			1	7	
Тема 4. Дроблення.	8	2	2		4	КР/10
Тема 5. Бластуляція та гастрюляція.	9	2	2	1	4	КР/10
Тема 6. Порівняльний огляд процесівгастрюляції.	7	2	2	1	2	КР/10
Тема 7. Нейруляція. Розвитокпохідних ектодерми	7	2		1	4	
Тема 8. Розвиток похідних ентодерми.	5			1	4	
Тема 9. Розвиток похідних мезодерми.	5			1	4	
Разом за змістовим модулем 1	64	10	8	7	39	40
Змістовий модуль 2. Ембріогенез та постембріональний розвиток тварин						
Тема 10. Провізорні органи.	10	2		1	7	
Тема 11. Метаморфоз.	6			1	5	

Тема 12. Детермінація зачатків органівта диференціація клітин і тканин.	10			1	9	
Тема 13. Генетичні і цитогенетичні основи розвитку.	8			1	7	
Тема 14. Розвиток організму йсередовище. Ріст тварин.	8			1	7	
Тема 15. Безстатеве розмноження, соматичний ембріогенез і регенерація.	8			1	7	
Тема 16. Онтогенез і еволюція.	6			1	5	
Разом за змістовим модулем 2	56	2		7	47	
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Усього годин/ Бали	120	12	8	14	86	100

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Експериментальна ембріологія.
2. Порівняльно-експериментальний напрямок в ембріології.
3. Неопреформізм і неопігенез.
4. Особливості статевого циклу у зв'язку з умовами існування тварин: однократний, сезонний, неперервний.
5. Гормональна регуляція статевого циклу.
6. Штучне осіменіння у рибицтві. Дослідження В.П. Врасского, В.К. Мілованова.
7. Тривалість і умови збереження яйцями і сперміями здатності до запліднення.
8. Імунологічне визначення статі.
9. Формування тіла зародка, відокремлення головного і хвостового відділів при голобластичному і меробластичному типах розвитку.
10. Індукційні зв'язки між ектодермальними та ендодермальними частинами закладок.
11. Диференціювання соматичної і вісцеральної мускулатури.
12. Розвиток кровоносної системи.
13. Закладка кров'яних острівців, кровоносних судин.
14. Розвиток наднирників.
15. Структура індіферентної гонади.
16. Статеве диференціювання гонад і статевих протоків.
17. Генетичні і гормональні механізми статевої диференціювання.
18. Взаємодія зародка з середовищем і материнським організмом. Біотичні і абіотичні фактори середовища.
19. Яйцєродіння, яйцєживородіння.
20. Провізорні органи у комах (амніотична і серозна оболонки).
21. Поняття про тератогенні агенти.
22. Детермінація, цитодиференціювання і морфогенез.

23. Активність генів і синтез специфічних білків.
24. Диференціальна робота різних генів на різних стадіях і в різних системах.
25. Надклітинні рівні регуляції: міжклітинні взаємодії і явища індукції, принцип зворотніх зв'язків.
26. Природа індукуючих речовин і механізми їх дії.
27. Детермінація як багатоступеневий процес.
28. Імуногенез. Комплексність процесів морфогенезу.
29. Гени і органогенез. Про «генетичний контроль» над диференціацією клітин і тканин.
30. Ядро і цитоплазма в розвитку.
31. Ембріологія, генетика і молекулярна біологія.
32. Зовнішнє середовище і необхідні умови розвитку.
33. Еволюція яєць. Ембріональний розвиток і внутрішнє середовище.
34. Екзогаструляція. Ембріон і біотичні фактори середовища.
35. Критичні періоди з розвитку організму.
36. Порівняльний аналіз розвитку вторинно-статевих ознак на прикладі деяких безхребетних і хребетних тварин.
37. Молекулярні механізми дії гормонів на розвиток вторинно-статевих ознак і їх еволюційні перетворення.
38. Імунобіологічні взаємовідносини плоду і організму.
39. Імунологічне значення яйцевих оболонок.
40. Механізми, що визначають остаточні розміри тіла тварин.
41. Значення гіпоталамічних факторів (соматоліберину і соматостатину) в регуляції росту тварин.
42. Механізми дії соматотропного гормону аденогіпофіза і гормонів периферичних ендокринних залоз на ріст.
43. Вплив на ріст факторів середовища і механізми їх дії. Співвідношення між ростом і диференціюванням.
44. Ріст і зміни пропорцій тіла. Фактори, що визначають кінцеві розміри тіла тварин.
45. Морфогенетичні процеси у постембріональний період розвитку тварин.
46. Залежність метаморфозу від умов середовища і механізми їх впливу на організм. Нейрогуморальні і генетичні механізми метаморфозу.
47. Природа диференціальної чутливості тканин до гормонів. Неотенія у амфібій.
48. Періодичні формотворчі процеси.
49. Періодична зміна та зміна забарвлення покривів у безхребетних і хребетних тварин.
50. Нейрогуморальні механізми регуляції періодичних формотворчих процесів.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Здобувач освіти повинен відвідувати згідно розкладу занять всі види аудиторних занять передбачені навчальним планом. У разі відсутності студента на занятті він зобов'язаний його відпрацювати. У випадку нетипових ситуацій та об'єктивних причин можливий перехід на дистанційну форму навчання на платформі Moodle <http://194.44.187.60/moodle/> . Поточний контроль здійснюється на кожному лабораторному занятті відповідно до його конкретних цілей. На всіх лабораторних заняттях застосовуються види стандартизованого контролю теоретичної підготовки та контроль засвоєння практичних навичок: виконання практичних завдань, включаючи компетентісно-орієнтовані, вирішення задач, тестовий контроль, усне опитування, письмову відповідь на запитання викладача. Студенти отримують оцінку за кожне лабораторне заняття, яка є комплексною та включає контроль як теоретичної, так практичної підготовки студента. Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. На кожному лабораторному занятті студент за виконання навчальних завдань може заробити бали (10 балів), максимально за усі лабораторні заняття студент може отримати 40 балів. Оцінка, яка виставляється за лабораторне заняття, складається з таких елементів: знання теоретичного матеріалу з теми; вміння студента демонструвати практичні

навички з дисципліни; своєчасне виконання практичних завдань. Видами підсумкових робіт є дві модульні контрольні у формі тестування.

Політика щодо академічної доброчесності. Студент повинен самостійно виконати всі завдання лабораторних робіт. Використання будь-яких джерел інформації під час проведення різних форм оцінювання знань (поточний, модульний, підсумковий контроль) заборонено.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти повинен вчасно виконати всі завдання лабораторних робіт і надавати їх для перевірки викладачу. У випадку відсутності студента на занятті з об'єктивних причин (хвороба, заява по поважній причині) термін здачі робіт може бути змінений. До підсумкової форми контролю (екзамену) здобувач освіти має відпрацювати пропущені заняття та здати лабораторні роботи. Терміни проведення екзамену визначаються розкладом заліково-екзаменаційної сесії. У разі не складання екзамену, студент може перездати його двічі. Розклад ліквідації академічної заборгованості передбачений розкладом заліково-екзаменаційної сесії.

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен. Оцінка за екзамен виставляється як сума всіх семестрових оцінювань. Для отримання позитивної оцінки є обов'язковим написання двох модульних контрольних робіт та відпрацювання всіх лабораторних робіт. Якщо студент не погоджується із оцінкою, то сума балів за модульні контрольні роботи може бути замінена на бал, отриманий на екзамені (до 60 балів). Екзамен проводиться у формі комп'ютерного тестування і включає виконання 30 тестових завдань з різних тем курсу.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	Непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Біологія індивідуального розвитку. Частина 1. Практикум : Навчальний посібник / М.Е. Держинський, Н.В. Скрипник, О.К. Вороніна, Л.М. Пазюк; упорядкування Н.В. Скрипник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 271 с. URL: http://biology.univ.kiev.ua/images/stories/Upload/Kafedry/Cytologiya/Biblioteka/Praktyku/my/BIR_praktikum_past1.pdf
2. Біологія індивідуального розвитку: навч. посіб. для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 6.070402 Біологія / укладач: І.А. Ігнатенко. Черкаси: ПП «Дар-Гранд», 2011. 123 с.
3. Долгов О. М. Загальна гістологія з основами ембріології: навчальний посібник: у 2 ч. Вінниця: «Віндрук», 2015. Ч. I. 124 с.

4. Зінченко М. О. Зінченко О. П., Щепна Л. В. Біологія індивідуального розвитку: Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт. Луцьк: Медія, 2018. 64 с. URL: <http://vnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/17172>
5. Зінченко О. П., Степанюк Я. В. Біологія індивідуального розвитку: Методичні рекомендації. Луцьк: Медія, 2015. 36 с. URL: <http://vnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/5358>
6. Зінченко О. П., Зінченко М. О. Біологія індивідуального розвитку : тестові завдання. Луцьк : Медія, 2020. 64 с. URL: <http://vnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/17185>
7. Сіренко А. Г. Біологія розвитку. Лекції. Івано-Франківськ: 2018. 304 с.

Згідно навчального навантаження на 2022-2023 н.р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	09 Біологія 091 Біологія Біологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 2
		Семестр 3-й
ІНДЗ: немає		Лекції 12 год.
		Лабораторні 6 год.
		Самостійна робота 88 год.
		Консультації 14 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання українська		

5. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лаб	Конс	Сам	Форма контролю /Бали
Змістовий модуль 1. Передембріональний розвиток та основні закономірності ембріогенезу						
Тема 1. Вступ в біологію індивідуального розвитку.	5			1	4	
Тема 2. Прогенез.	10	2			8	
Тема 3. Запліднення та партеногенез.	8			1	7	
Тема 4. Дроблення.	8	2	2		4	КР/17
Тема 5. Бластуляція та гастрюляція.	7	2	2	1	2	КР/17
Тема 6. Порівняльний огляд процесівгастрюляції.	7	2	2	1	2	КР/16
Тема 7. Нейруляція.	7	2		1	4	

Розвиток похідних ектодерми						
Тема 8. Розвиток похідних ентодерми.	5			1	4	
Тема 9. Розвиток похідних мезодерми.	5			1	4	
Разом за змістовим модулем 1	64	10	6	7	41	40
Змістовий модуль 2. Ембріогенез та постембріональний розвиток тварин						
Тема 10. Провізорні органи.	10	2		1	7	
Тема 11. Метаморфоз.	6			1	5	
Тема 12. Детермінація зачатків органівта диференціація клітин і тканин.	10			1	9	
Тема 13. Генетичні і цитогенетичні основи розвитку.	8			1	7	
Тема 14. Розвиток організму й середовище. Ріст тварин.	8			1	7	
Тема 15. Безстатеве розмноження, соматичний ембріогенез і регенерація.	8			1	7	
Тема 16. Онтогенез і еволюція.	6			1	5	
Разом за змістовим модулем 2	56	2		7	47	
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Усього годин/ Бали	120	12	6	14	88	100

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Здобувач освіти повинен відвідувати згідно розкладу занять всі види аудиторних занять передбачені навчальним планом. У разі відсутності студента на занятті він зобов'язаний його відпрацювати. У випадку нетипових ситуацій та об'єктивних причин можливий перехід на дистанційну форму навчання на платформі Moodle <http://194.44.187.60/moodle/> . Поточний контроль здійснюється на кожному лабораторному занятті відповідно до його конкретних цілей. На всіх лабораторних заняттях застосовуються види стандартизованого контролю теоретичної підготовки та контроль засвоєння практичних навичок: виконання практичних завдань, включаючи компетентісно-орієнтовані, вирішення задач, тестовий контроль, усне опитування, письмову відповідь на запитання викладача. Студенти отримують оцінку за кожне лабораторне заняття, яка є комплексною та включає контроль як теоретичної, так практичної підготовки студента. Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. На лабораторному занятті № 1, 2 студент за виконання навчальних завдань може заробити по 17 балів, на лабораторному

занятті № 3 – 16 балів; максимально за усі лабораторні заняття студент може отримати 40 балів. Оцінка, яка виставляється за лабораторне заняття, складається з таких елементів: знання теоретичного матеріалу з теми (7 балів); вміння студента демонструвати практичні навички з дисципліни та своєчасне виконання практичних завдань (заняття №1,2 по 10 балів, заняття №3 - 9 балів). Видами підсумкових робіт є дві модульні контрольні у формі тестування (по 30 балів).